

Strategie boje proti sociálnímu vyloučení v letech 2011-2015

Strategie boje proti sociálnímu vyloučení byla připravena v souladu s usnesením vlády v úzké součinnosti resortů, zástupců obcí, nevládních organizací a expertů, a to v šesti tematických pracovních skupinách (bezpečnost, bydlení, zaměstnanost, vzdělávání, sociální služby/rodina/zdraví a regionální rozvoj), které zasedaly od září 2010 do ledna 2011. Přípravou Strategie byl ministrem (následně zmocněncem vlády pro lidská práva) pověřen ředitel Agentury pro sociální začleňování.

Strategie boje proti sociálnímu vyloučení sleduje hlavní strategický cíl, kterým je eliminace sociálního vyloučení a chudoby v sociálně vyloučených lokalitách. Předkládaný materiál navrhuje soubor opatření realizovatelných v letech 2012 – 2015.

Opatření v Strategii boje proti sociálnímu vyloučení jsou jednak legislativní či metodické povahy a nepřinášejí žádné zvýšené nároky na veřejné rozpočty a dále jsou zde opatření, která vyžadují náklady, ale ve svém důsledku generují úsporu veřejným rozpočtům. Jedná se zejména o taková opatření, která významně redukuje pasivní výdaje státu směřované na mírnění důsledků existence sociálně vyloučených lokalit a směřují do prevence, zejména v oblasti vzdělávání.

Konkrétně materiál navrhuje v šesti uvedených oblastech například následující opatření:

V oblasti **bezpečnosti** navrhuje zřízení pozic specialistů pro řešení případů lichvy v rámci Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu (ÚOOZ) nebo pilotní testování takzvaných komunikačních pracovních skupin pro řešení oblasti bezpečnosti v obcích s výskytem sociálně vyloučených lokalit.

V oblasti **bydlení** je hlavním cílem Strategie zajištění nabídky různých forem sociálního bydlení. Strategie navrhuje cílit současné i budoucí veřejné programy (či daňové politiky státu) na výstavbu, koupi a rekonstrukci sociálních bytů a rozvíjet alternativní formy sociálního bydlení (tréninkové bydlení, neziskové sociální bydlení, garantované bydlení).

Opatření z oblasti **vzdělávání** směřují k posilování existujících nástrojů inkluzivního vzdělávání a k zajištění toho, aby se zmenšil počet dětí ze sociálně vyloučených lokalit, které jsou vzdělávány v praktických školách mimo hlavní vzdělávací proud. Návrhy Strategie směřují také k podpoře předškolního vzdělávání těchto dětí.

Oblast **sociálních služeb** obsahuje návrh vytvoření metodiky a zákonného stanovení povinného vytváření střednědobých plánů sociálních služeb a služeb navazujících pro obce s rozšířenou působností a navrhuje zavést pozici zdravotně-sociálního pomocníka, který může významně napomoci v sociálně vyloučených lokalitách zlepšit dostupnost zdravotní péče i kvalitu prevence. Strategie také podporuje probíhající reformu orgánů sociálně právní ochrany dítěte. V této oblasti usiluje o vytvoření jednotného a provázaného multidisciplinárního přístupu v rámci veřejné správy a v sítích poskytovatelů sociálních služeb při řešení tíživých situací rodin, při zvyšování rodičovských dovedností a při řešení sociopatologických jevů u dětí a mládeže.

V oblasti **zaměstnanosti a dávkových systémů** navrhuje Strategie efektivizaci individuálních akčních plánů řešení nezaměstnanosti klientů, diverzifikaci přístupu ke klientům podle zaměstnatelnosti. Opatření také reagují na dosavadní praxe ve veřejné službě a realizaci veřejně prospěšných prací a zapojují je do organického celku tzv. prostupného zaměstnávání. Specifická pozornost je věnována nástrojům sociální ekonomiky a odpovědného zadávání veřejných zakázek jako přirozeného zapojování dlouhodobě nezaměstnaných na trh práce.

V oblasti prevence předlužení obyvatel sociálně vyloučených lokalit se strategie zaměřuje na zvýšení ekonomické gramotnosti.

V oblasti **regionálního rozvoje** strategie podporuje vytvoření metodiky pro komunitní práci, vytváření podmínek pro zajištění finančních prostředků pro podporu sociálního podnikání.

V rámci připomínkového řízení všechny resorty souhlasily s navrženými opatřeními i způsobem jejich financování. Náklady na opatření uváděná ve strategii povedou k přerušení přirozené mezigenerační reprodukce disfunkčních strategií obyvatel sociálně vyloučených lokalit, významně zvýší potenciál dětí ze sociálně vyloučených lokalit zapojit se do vrstevnických kolektivů a posléze do společnosti a na trh práce. V horizontu desetiletí se jedná o výdaje, které přinesou veřejným rozpočtům násobné úspory.

Souhrn dosud známých studií týkajících se dopadů sociálního vyloučení na Českou republiku (např. studie Deloitte „Ekonomické aspekty existence sociálně vyloučených komunit“ z roku 2008 a další) ukazuje, že na řešení negativních důsledků po roce 2000 (včetně) do roku 2006 (včetně) mohlo být vynaloženo cca 40 mld. Obdobná kalkulace do budoucna, např. do roku 2020 oceňuje sledovaný problém a veřejné výdaje, které by bylo třeba při nezměněné situaci realizovat v rozsahu přes 100 mld. Kč (rok 2008 včetně).

Studie Světové banky (2010) uvádí, že v důsledku nedostatečného začlenění Romů a jejich nízké vzdělanosti evropské země přicházejí o stovky milionů EUR, konkrétně Česká republika o 367 milionů EUR ročně (World Bank, 2010, str. 17).

Navrhovaná opatření vycházejí ze znalostí většiny dostupných studií a resortních dokumentů, včetně Národního akčního plánu sociální inkluze (NAPSI), Koncepce romské integrace, Národního akčního plánu inkluzivního vzdělávání (NAPIV) a Národního plánu reform (NPR).

Předkládaný materiál vychází také ze závěrů a doporučení studií Světové banky (2008, 2010), Deloitte pro MPSV (2006), CERGE-EI (2009). Zohledňuje cíle strategie Evropa 2020, doporučení Národní ekonomické rady vlády (NERV) a dalších expertů, kteří se shodují na potřebě systémových řešení vedoucích k podpoře sociálního začleňování obyvatel sociálně vyloučených lokalit

Výběr nejvýznamnějších opatření Strategie v jednotlivých oblastech:

- **Bezpečnost**

- zřízení pozic specialistů pro řešení případů lichvy v rámci Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu (ÚOOZ)
- výzkum o podobách lichvy a nezákonného půjčování peněz v ghettech
- bezplatná právní pomoc pro nemajetné oběti zločinů
- pilotní testování takzvaných komunikačních pracovních skupin pro řešení oblasti bezpečnosti v obcích s výskytem sociálně vyloučených lokalit

- **Bydlení**

- vytvoření modelu sociálního bydlení zahrnujícího krizové, tréninkové a dlouhodobé sociální bydlení

- **Vzdělávání**

- nařízení povinné docházky do mateřské školy pro děti ze sociálně vyloučených lokalit, u kterých psychologové vyhodnotí hrozbu zaostání ve školní výuce
- poskytnutí příspěvků a slev na školkovné pro rodiny s nízkými příjmy
- poskytování příspěvku na jízdné, stravu, pomůcky či školní výlet pro žáky mateřských, základních a středních škol ze sociálně vyloučených lokalit

- **Sociální služby**

- povinnost obcí s rozšířenou působností, aby vytvořily střednědobé plány sociálních služeb
- vytvoření jednotného multidisciplinárního přístupu při řešení tíživých situací rodin, zvyšování rodičovských dovedností a řešení sociopatologických jevů u dětí a mládeže
- upravit zákon tak, aby nebylo možné posílat děti do ústavu kvůli špatné ekonomické situaci rodiny
- zavedení zdravotních asistentů

- **Zaměstnanost**

- posilování systému tzv. prostupného zaměstnávání – přechod od veřejné služby a veřejně prospěšných prací přes sociální podniky do standardního zaměstnání
- odpovědné zadávání veřejných zakázek s vyhrazenými místy pro dlouhodobě nezaměstnané

- **Regionální rozvoj**

- vytvoření metodiky pro komunitní práci
- zajištění finančních prostředků pro podporu sociálního podnikání
- příprava fondu na podporu malých projektů k sociálnímu začlenění